MGYOSZ
BUSINESS HUNGARY

MAGYAR GYÁRIPAR

A Munkaadók és Gyáriparosok Országos Szövetségének lapja

LXIV. ÉVFOLYAM, 2024. 10. SZÁM

Milyen volt 2024, és mi várható a gazdaságban 2025-ben?

Aki válaszol: Lakatos Péter, Felcsuti Zsolt, Gablini Gábor, Gál Pál Zoltán, Horváth Miklós, Koji László, dr. Orosz Csaba, Rév András, Tibor Dávid

3. oldal

TARTALOM

FÓKUSZBAN
Milyen volt 2024, és mi várható a gazdaságban 2025-ben? ... 3
Lakatos Péter ... 4
Felcsuti Zsolt ... 5
IW gazdaságkutató: tízből négy német vállalat tervez leépítést 2025-ben ... 6
Gablini Gábor ... 7
Gál Pál Zoltán ... 8
Horváth Miklós ... 9
Koji László ... 10
Dr. Orosz Csaba ... 11
Rév András ... 12
Tibor Dávid ... 13
NAPIRENDEN
Digitális fizetési megoldások alakítják a vásárlók döntéseit ... 14
Manpower: javuló gazdasági kilátásokat mutatnak a munkaerőpiaci visszajelzések ... 15
EURÓPAI UNIÓ
Életbe lépett az online tér biztonságát fokozó EU-jogszabály ... 16
Újabb légitársaságot vett fel az uniós tiltólistára az Európai Bizottság ... 17
Az Európai Bizottság szerződést írt alá az IRIS 2 műholdas rendszer kiépítése érdekében ... 17
KÖNYVJELZŐ
Időből sosincs elég ... 18
Hogyan engedd el, ami nem fontos ... 19

A MAGYAR GYÁRIPAR az MGYOSZ hivatalos havilapja

Kiadja a Munkaadók és Gyáriparosok Országos Szövetsége

Szerkesztőség:
1054 Budapest, Széchenyi rakpart 3.
Telefon: 06 (1) 474-2041
E-mail: mgyosz@mgyosz.hu
Internet: www.mgyosz.hu
Layout és képszerkesztés: Csávás Viktória
Címlapkép: iStockphoto.com
Hirdetésfelvétel: klajko@mgyosz.hu
Telefon: 06 (1) 474-2041
ISSN: 1219-6193

MTI HÍRFELHASZNÁLÓ

Sikerekben gazdag, békés, boldog új évet kívánunk minden tagunknak!

MGYOSZ

Milyen volt 2024, és mi várható a gazdaságban 2025-ben?

Minden év végén, év elején készülnek prognózisok. A feladat egyre nehezebb, szinte lehetetlen most megmondani, mi lesz jövőre, hiszen rögtön hozzá kellene tenni azokat a feltételeket, melyek teljesülése szükséges az előrejelzések valóra válásához. A politika fejleményei alapvetően befolyásolják a gazdaság mozgásterét, márpedig mostanában igencsak kiszámíthatatlan, meglepő történések zajlottak a világ sok országában. Mindezek ellenére ezúttal is arra kértük az MGYOSZ elnökét, társelnökét, és alelnökeit, hogy próbáljanak jósolni, vagy legalábbis mondják el, mit gondolnak 2025-ről, milyen pozitív vagy éppen kedvezőtlen trendeket vélnek felfedezni az előttünk álló újévben, és hogyan értékelik 2024-t. Megtették. A jó hír az, hogy akadnak olyan ágazatok, amelyeknek már 2024-ben is jól ment, és még jobb hír, hogy többen várnak az ideinél kedvezőbb teljesítményt 2025-ben. A rossz hír az, hogy ehhez túl sok mindennek kellene teljesülnie, és az előjelek legalábbis nagyon vegyesek...

Lakatos Péter: Európai és hazai konjunktúra szempontjából a jövő év sok jóval nem kecsegtet – de vannak házi-feladataink a szebb jövőt megalapozni

Nem egy hálás feladat 2024-et értékelni. Azzal, ha azt mondom, hogy akik a folyamatosan változó irányú viharos szélben jól navigáltak, és a hajójuk sérülés nélkül megúszta, már büszkék lehetnek, ezzel sok mindent kifejeztem.

Hatalmas bátorság kell arra vállalkozni, hogy valaki megmondja, milyen év jön.

Amikor a sorokat írom Asszadot letakarították (1 hét alatt) Szíriában, 4 napja rendkívüli állapotot hirdettek és vontak vissza Dél-Koreában, 3 napja megbukott a francia kormány, 1 héten belül mondta ki először Zelenszkij, hogy a békéért és NATO-tagságért lemondana területekről.

Mindeközben ez a felkérés a következő egész évre kért előrejelzést adni... Talán inkább megfogalmaznám, hogy mire vágyok, tudván, hogy ha több mint a fele megvalósul, már egész jó évünk lehet.

A VILÁGBAN (fontossági sorrend nélkül)

- Donald Trump ott döntögessen tabukat, ahol érdemes, próbáljon minden amerikai elnöke lenni, és találja meg a kényes egyensúlyt a bezárkózás és a világ csendőre szerep között.
- Alakuljon olyan kormány Németországban, amelyik piacpárti, és elég erős ahhoz, hogy tabuk tömegét döntögesse (Bürgergeld, atomerőművek, nyugdíjrendszer, szembenézés az elkényelmesedéssel stb.)
- Legyen Franciaországban egy többségi piacpárti stabil kormány, és egy nem szélsőséges elnök, és találja meg ez a két ország a közös hangot Európa előnyére.
- Ne öljék egymást a Közel-Keleten.
- Legyen gyorsan fegyverszünet az orosz-ukrán fronton, és találjanak ki valami kölcsönös, arcvesztés nélküli megoldást megfelelő biztonsági garanciákkal Ukrajna felé.

Lakatos Péter, az MGYOSZ elnöke a Videoton társvezérigazgatója

„Valósítsuk meg a bérmegállapodásban is elfogadott hatékonyságjavulást, mert a munkaadók, a kormány és a munkavállalók is tudomásul veszik, hogy amit az elmúlt időszakban produkáltunk együtt, az kevés"

- Legyen az EU pragmatikusabb, és konstruktívan próbálja a „magyar kérdést" megoldani, és erre itthon is legyen meg a nyitottság.
- Legyen Európa és az USA elég bölcs ahhoz, hogy ne egymással vitatkozzanak, hanem közösen beleállnak a Kínával meglévő nézeteltérés rendezésébe, a reciprocitást követelve (jobb ha mindenki kötöttfogásban birkózik, a szabadfogásban amúgy is erősebbek a kínaiak).
- Találja meg Kína azt a belső egyensúlyt, ami felpörgeti a belső fogyasztást, és ne folytassa az elkeseredett, kereskedelmi háborút generáló exportoffenzívát a kapacitások lekötésére.
- Nyisson Európa a globális Dél felé, a Mercosur aláírása egy jó kezdeti lépés volt.

ITTHON: (fontossági sorrend nélkül)

- Valósítsuk meg a bérmegállapodásban is elfogadott hatékonyságjavulást, mert a munkaadók, a kormány és a munkavállalók is tudomásul veszik, hogy amit az elmúlt időszakban produkáltunk együtt, az kevés (ahogyan a velünk versenyző országokhoz képesti makro adatok, és a forint árfolyama is mutatja).
- Mindenki először a saját felelősségére gondoljon, azzal foglalkozzon, ne azonnal mások szemében keresse akár a szálkát, akár a gerendát.
- Szerezzük meg a visszatartott EU pénzeket, és az így felszabaduló hazai forrásokból ne presztízsberuházásokat, hanem adósságcsökkentést finanszírozzunk.
- Ne szólogassunk be egymásnak a mindennapokban, illetve más országoknak és az EU-nak a diplomáciában.
- A megoldást keressük, ne a kifogást, ne a világegyenletet akarjuk megoldani, hanem először az egyszeregyet. De azt lehetőség szerint hibátlanul.
- Tartsuk meg és hozzuk haza a tehetségeinket, és csábítsunk ide tehetségeket a világból.

Európai és hazai konjunktúra szempontjából a 2025-ös év sok jóval nem kecsegtet, de ha a fenti dolgok jelentős része jó irányba halad, akkor az erőgyűjtés és a lendületszerzés éve lehet, ami az idén sajnos nem valósult meg sem Európában, sem hazánkban.

Felcsuti Zsolt: A kiszámíthatatlan jövő

A **nemzetközi helyzet** fokozódik – így kezdtem tavaly a helyzetértékelést, jelezve, hogy a világ sok pontján olyan új feszültségek keletkeztek – háború, infláció, válság, munkaerőhiány stb. –, melyek rontottak a világgazdaság általános helyzetén, kilátásain. Általános volt az elbizonytalanodás. Most talán lehetek egy kicsit optimistább: van rá esély, hogy a nemzetközi helyzet 2025-ben az ideinél kedvezőbb lesz – kevesebb háború, kezelhető infláció, lassan, de egyértelműen élénkülő növekedés, kevésbé feszült munkaerőhelyzet –, amiből az egyes térségek eltérő módon húzhatnak hasznot. Idén is maradnék a világgazdasági megközelítésnél, hiszen cégeim alapvetően külföldön működnek, ám európai fókusszal figyelem a világ dolgait.

Fotó: Reviczky Zsolt / HVG

Felcsuti Zsolt, az MPF csoport többségi tulajdonos elnöke, az MGYOSZ társelnöke

HÁBORÚ VS BÉKE

Azt nem hiszem, hogy az ukrán háború Donald Trump elnöki beiktatásának másnapján véget ér, de arra van esély, hogy ez az értelmetlen harc belátható időn belül befejeződik. A béke jót tenne a gazdaságnak, Ukrajna újjáépítése is jelentős beruházásokat indítana el. Persze, a háború következtében – s a sok embargó hatására – szétzilálódott vállalati kapcsolatok nem állnak vissza egyik évről a másikra, de elkezdődne valamilyen pozitív folyamat, s ez jót tenne a világgazdaságnak. Emellett Európának saját védelmi politikáját is újra kell gondolnia, hiszen az hosszú távon valóban tarthatatlan – és erre a régi-új amerikai elnök többször fel is hívta a figyelmet –, hogy Európa, azaz egy földrész biztonságát egy külső ország biztosítsa. Európának meg kell tudnia védenie magát – s ehhez a NATO-n belül közös védelmi politika, összehangolt fegyvergyártás, beszerzés szükséges. Ez a háború sok mindent megváltoztatott Európában – például általában megszűnt az egyoldalú energetikai függés, aminek persze, ára is van –, tehát ha vége is lesz, a régi viszonyok már biztosan nem térnek vissza.

GAZDASÁGI NÖVEKEDÉS

Az elmúlt évek gazdasági válságához politikai tényezők is hozzájárultak, és ezeknél még nem egyértelműen kedvező a kép. Franciaországban kormányok jönnek-mennek, megszűnt az a stabilitás, ami idáig jellemezte az országot. Németországban 2025 februárjában választások lesznek, nehéz lenne most megjósolni, mi lesz a végeredmény. E két ország meghatározó az Európai Unióban. Ha náluk bizonytalanság van, az kihat a többi európai országra is. Különösen igaz ez a németekre. Sokáig az európai növekedés húzóerejét jelentették – főleg a német autóipar és gépipar –, ma pedig magukkal ránthatják a velük szorosan együttműködőket is. Persze, a németeket azért még nem félteném: van tartalékuk, és minden nehéz helyzetből előbb-utóbb megtalálták a kiutat. Félő azonban, hogy ez a kiút Amerikába és Ázsiába vezeti a gyártókat, csak így tudják az eddigi piacaikat valamennyire megtartani.

Ezt a folyamatot erősítheti Donald Trump gazdaságpolitikája, mellyel az amerikai piacot úgy is próbálja védeni, hogy az importot kisebb-nagyobb vámokkal drágítani fogja. A világpiaci bizonytalanságot egyébként az mérsékelheti, hogy viszonylag hamar eldőlt az amerikai választás eredménye. A bizonyosság – még ha sokaknak nem is a várt eredményt hozta – jót tesz a gazdaságnak. És amint látjuk, a dollárnak is. Hogy összességében milyen hatással lesz Trump a világra, nehéz megítélni. Vannak pozitív és negatív előjelek. A lebegtetett vámok visszafoghatják a kereskedelmet, és több európai gyártó is átteheti tevékenységét az USA-ba vagy újabb gyártóbázisok jöhetnek létre, ami erőforrásokat, munkahelyeket vonhat el Európától. Ez innen nézve nem jó, ám lehet, hogy az amerikai gazdaság élénkülése a nemzetközi kereskedelmet is fellendíti.

Most óvatos optimizmus jellemzi az üzleti légkört, ami egészen addig kitarthat, amig ki nem derül, valójában milyen vonalat visz majd Donald Trump elnökként. (Magyarországon ahhoz fűznek sokan reményt, hogy a jövőben javul a két ország viszonya Orbán Viktor és Donald Trump jó kapcsolata révén. Ezzel azért még óvatos lennék, hiszen más a barátság, és más a politika...)

INFLÁCIÓ

Már nem olyan rémisztő, mint volt 2 évvel ezelőtt. Úgy tűnik, sikerült kezelhető

mértékűre szorítani a világ meghatározó gazdaságaiban, ami jót tesz az életszínvonalnak, a gazdasági folyamatoknak.

MUNKAERŐHIÁNY

Ez sem olyan feszítő gond, mint volt tavaly, tavalyelőtt. Ugyanakkor ha megnézzük, miért javulhatott a helyzet, akkor az is kiderül, hogy a háttérben csődök, a válság hatása húzódik meg, és a nagy számban „importált" külföldi munkaerő megjelenése is enyhítette a hiányt. A német gazdaságban több autóipari cég visszafogta termelését, vagy éppen bezárta egyes üzemeit. Ez elbocsátást, leépítést is jelentett, s ez a munkaerő megjelent kínálatként a piacon. És az autós cégek válsága a beszállítókat is érinti, vagyis ott sem kell most annyi dolgozó, mint korábban.

KOCKÁZATOK

Igen, 2025-ben is akadnak jócskán olyan tényezők, amelyek egyik pillanatról a másikra összetörhetik a reményeket. Leginkább a geopolitikai kockázatok nagyok. Háború ugyanis nemcsak Ukrajnában van... A Közel-Keleten új feszültségek keletkeztek és Ázsia sem teljesen kiegyensúlyozott.

EURÓPA SZÁMOMRA

Európa, az Európai Unió jövője a legfontosabb. Ide tartozik Magyarország is, magyarként sem mindegy, miként alakult e kontinens versenyképessége. Talán éppen Donald Trump lesz az, aki ráébreszti az európaiakat, hogy maguknak kell megoldaniuk problémáikat – versenyképesség, összefogás, védelmi képesség –, s ez olyan energiákat hozhat mozgásba, ami jót tesz majd e térség gazdaságának is. Az Európai Unió népességét közel 450 millióra becsülik. Ez óriási fogyasztási potenciált jelenthet(ne)... Persze, az egyes országokban más-más szinten van az életszínvonal, az Unión belüli közös cselekvés is korlátozott. De a növekedési lehetőség megvan...

IW gazdaságkutató: tízből négy német vállalat tervez leépítést 2025-ben

A megkérdezett német vállalatok 38 százaléka tervezi munkahelyek megszüntetését az IW (Institut der deutschen Wirtschaft) gazdaságkutató intézet legfrissebb felmérése szerint.

A német vállalatok üzleti helyzete a globális pénzpiaci válság óta nem volt ennyire kedvezőtlen – ezt mutatja a gazdaságkutató intézet novemberi felmérése. A következő évre vonatkozó kilátások sem sokkal jobbak, a válság elérte a munkaerőpiacot is – ismerteti az MTI az IW honlapján olvasható összefoglalót.

2024 nem volt jó a német gazdaság számára, ez a munkaerőpiacon is megmutatkozott: októberben (a világjárvány éveit nem számolva) nyolc év után először 6,0 százalék fölé emelkedett a munkanélküliségi ráta, a helyzet 2025-ben sem fordul jobbra – derült ki a novemberi gazdasági felmérésből, amelynek keretein belül az IW több mint 2000 német céget kérdezett meg. A megkérdezett cégek 38 százaléka tervezi munkahelyek megszüntetését jövőre, ugyanakkor a vállalatok mindössze 17 százaléka számolt be arról, hogy új alkalmazottak felvételére készül 2025-ben. Ez azt jelenti, hogy a németországi foglalkoztatási kilátások a 2009-es globális pénzügyi válság óta nem voltak ilyen kedvezőtlenek.

Az iparban különösen borús a helyzet: a vállalatok 14 százaléka tervezi új alkalmazottak felvételét, miközben 44 százaléka tervez leépítést. A szolgáltatószektorban is pesszimizmus uralkodik: míg az elmúlt években stabilizálták a munkaerőpiacot, mára a szolgáltató vállalatok 35 százaléka készül a dolgozói létszám csökkentésére, és mindössze 23 százaléka új alkalmazottak felvételére – írja az MTI a jelentés ismertetésében.

Jövőre ötből két vállalat számít arra, hogy 2025-ben még rosszabb lesz az üzleti helyzet, és csak a cégek egyötöde számít javulásra. A cégek beruházási kilátásainak alakulása is tükrözi a bizalomvesztést: 40 százalékuk kevesebb befektetést tervez, 23 százalékuk számol az ideinél több beruházásra. Gazdaságpolitikai szempontból 2024 elveszett év volt – mondta Michael Grömling, az IW vezető gazdasági szakértője. Magas energia- és munkaerőköltségek, bürokrácia, politikai bizonytalanság, a szakképzett munkaerő hiánya – a problémák ugyanazok, mint egy évvel ezelőtt. Ezért is fontos, hogy a következő kormány gyorsan cselekedjen – tette hozzá.

Gablini Gábor: Magyarországon 2024 a kijózanodás éve volt, 2025 pedig az útkeresésé lehet

A világban 2024-re katasztrófa sújtotta területté vált az autóipar, autókereskedelem. Mivel az értékesítési lehetőségek szűkültek, több autógyár a termelés visszafogása, majd a létszám leépítése mellett döntött. Ez világszerte megfigyelhető jelenség, de különösen Európára igaz, s ezen belül fokozottan Magyarországra. Különösen a kkv- szektorban vált általánossá a bizonytalanság, ami bizalmatlansággal, erős pesszimizmussal párosult. Nemcsak a lakosságra igaz, hogy visszafogta vásárlásait, de a kis- és középvállalkozók sem mernek vásárolni, fejleszteni, beruházni, hiszen visszaestek a rendelések, és az előrejelzésekben sem bíznak annyira, hogy bizakodón várnák az újévet.

Tudom, hogy 2025-re „fantasztikus" évet várnak a hivatalos optimisták, de a kis- és középvállalkozók megtanulták már, hogy ne a szavaknak, hanem a számoknak, a tényeknek higgyenek. A trend pedig 2025-re sem látszik biztatónak.

A gazdaság bonyolultan működik. Olyan, mint amikor kavicsot dobnak az állóvízbe, ami körül egyre több kör alakul ki, míg lesüllyed a mélybe. A gazdaságban is minden mindennel összefügg, egyik ágazat gyengélkedése húzza magával a többit, és ez szép lassan tovagyűrűzik az egész gazdaságra. A visszaépülés sem megy egyik napról a másikra, idő és megfelelő gazdasági környezet kell hozzá.

A gazdasági növekedés fontos összetevője a bizalom. Ha ez nincs, akkor az annyira várt eredmények sem jönnek. Magyarországon a kkv-k döntő többségénél elfogyott a bizalom, 2024 a kijózanodás éve volt, 2025 pedig az útkeresésé lehet. Az autóiparban 2024 második felében azt tapasztaljuk, hogy a gyárak visszafogják terveiket, álcázott leépítésekkel csökkentették a költségeket, majd gyárbezárásokat jelentettek be. Mindez az alvállalkozókat sem hagyja érintetlenül. A dominóhatás beindult. Az autókereskedők próbálnak trükközni a számokkal, hamis forgalomba helyezésekkel szépítik a statisztikát. A valóság azonban ennél rosszabb. És ez nem tud hirtelen megváltozni,

Megszületett a három évre szóló bérmegállapodás, ami a minimálbéreket tekintve, szociális megfontolásokból, indokoltan erőltetett léptékű. A többi munkavállaló is egyre nagyobb bért követel, érthetően. Bár a statisztika szerint nem túl magas az élelmiszerárak növekedése, a tapasztalat azonban egészen más. Tehát a megélhetési költségek jelentősen megugrottak, ezek fedezéséhez nekünk, kkv-knak kellene megfelelő béreket biztosítanunk. Honnan, miből? Ilyen nehéz év után?!

Olvasom a felmérést: rendszeres megtakarításra csak a magyarok 27 százaléka képes, 38 százalékuknak viszont semmilyen megtakarítása nincsen. Ez azt jelenti, hogy a lakosság jelentős része szóba sem jöhet újautó vásárlóként, legjobb esetben is 25-30 éves, néhány százezres ócskavasra futja. Ha ez megváltozik, ha nem a napi megélhetés lesz az emberek legfőbb gondja, akkor erősödhet a kereslet is az autóiparban. És ne felejtsük el, a magyar gazdaság teljesítményében meghatározó, miként teljesít az autóipar. Tudom, hogy 2025-re a GDP több mint 3 százalékos növekedését célozta meg a kormány. Ez azonban nem tükrözi a lakosság általános anyagi állapotát. Erre jobb mutató lenne a GNI (Gross National Income,

Gablini Gábor, a Gépjármű Márkakereskedők Országos Szövetségének (GÉMOSZ) és a Magyar Nemzeti Kereskedelmi Szövetségnek (MNKSZ) elnöke, az MGYOSZ alelnöke, a Gablini Cégcsoport tulajdonos elnöke

„A gazdasági növekedés fontos összetevője a bizalom. Ha ez nincs, akkor az annyira várt eredmények sem jönnek. Magyarországon a kkv-k döntő többségénél elfogyott a bizalom..."

magyarul bruttó nemzeti jövedelem), amellyel egy ország és állampolgárainak vagyonát, jólétét lehet mérni. Erre vonatkozóan nem látok adatokat, de a tapasztalatom az, hogy a társadalmi jól-lét nem alakult igazán jól az elmúlt években. Sőt, drámaian szűkült a kereslet a gazdaság legtöbb területén. A kormány különböző extrém adókat vet ki, amelyek ugyan nem a lakosságot célozzák, de végül mégis ők fizetik a számlát.

Alapvetően optimista természet vagyok. Igyekszem reálisan látni a dolgokat, s mindenben megtalálni a jót. Ez most nagyon nehéz egy ilyen 2024. év után. Az ágazat előrejelzései sem bíztatóak, a jövő évi Uniós jogszabály változások miatt jelentősen kellene növelni a tisztán elektromos autók értékesítését, ami, ha nem sikerül, akkor belsőégésű motorral szereltből sem gyárthatnak, adhatnak el többet, sőt annak a darabszámát csökkenteni kell! Ezért az árak tovább fognak emelkedni, könnyen lehet, hogy a kínálat tovább szűkül, akár még hiány is lehet több szegmensben. Szóval keressük a pozitívumokat, de még nem találjuk. Legyen úgy, hogy a magyar kormány találja meg erre a helyzetre a mindannyiunk számára örömöt és gazdasági előrelépést hozó megoldást!

Gál Pál Zoltán: A turizmus azon kevés ágazatok közé tartozott 2024-ben Magyarországon, amelynek jól ment, sok területen rekordot döntött

A turizmus azon kevés ágazatok közé tartozott 2024-ben Magyarországon, amelynek jól ment, sok területen rekordot döntött, elérte vagy meghaladta a Covid-előtti csúcsévet. Októberig 15,5 millió vendég 38,5 millió éjszakát töltött el a hazai szálláshelyeken, ami 5,3 százalékkal haladja meg a tavalyi adatot, a vendéglátásban dolgozók megélhetését pedig 10 százalékkal több vendég biztosította. A turizmus ma már a GDP közel 12 százalékát adja, s a központi költségvetéshez is közel 10 százalékkal járul hozzá.

Ha részleteiben nézzük a kiváló eredmények hátterét, akkor kiderül, bár a magyar turisták száma is emelkedett, főleg a vidéki szálláshelyeken, de az igazán nagy növekedést a külföldi vendégek idelátogatása hozta el. Nagy vonzerőt jelent számukra az, hogy Magyarország Európa legbiztonságosabb országai közé tartozik, ami fontos az idegenforgalomban. S bár a forint gyengülését sokan kárhoztatják, a határon túli vendégek idevonzásában ennek is nagy szerepe volt. Nekik olcsóbbá váltak az itteni lehetőségek.

Külön érdemes megemlíteni, hogy a repülőtér visszavásárlása is hozzájárult a turizmus szárnyalásához. Újra indulnak a hosszútávú járatok, ma már az USA, Kína több városa is közvetlenül elérhető Budapestről, ami jelentős lökést adott, s

Gál Pál Zoltán,
a Turisztikai és Vendéglátó Munkaadók Országos Szövetsége (VIMOSZ) elnöke, a Jet Travel Kft. tulajdonos ügyvezetője, az MGYOSZ alelnöke

adhat a jövőben is a tömegturizmusnak. A jövőben a ferihegyi repülőtér egyfajta „hub", átszálló központ lehet, ami ugyancsak jót tehet majd a forgalomnak. Szó van arról is, hogy nemcsak a turizmust, de az áruszállítást is ösztönözheti, ha kialakul egy cargo bázis is. A tervekben szereplő 3. terminál kiépítése a jövőben jelent majd növekedési impulzust. Nagy Márton gazdasági miniszter bejelentése szerint a Liszt Ferenc repülőtér utasforgalma 2024-ben meg fogja közelíteni a 18 milliót, ez Európában a leggyorsabb növekedés a szektorban.

Az ENSZ Turisztikai Világszervezetének (UN Tourism) legfrissebb jelentéséből kiderült, hogy nemcsak Magyarországon ment ilyen jól az ágazatnak, de a globális turizmus is szárnyalt: 2024 végére eléri a járvány előtti szinteket, a turisták költése pedig még a látogatók számának növekedését is túlszárnyalja.

De hogy ne csak dicsekedjek: ebben az ágazatban is nyomasztó a munkaerőhiány. Mivel itt általában a szervezett munkaerőkölcsönzés keretében jelenik meg a külföldi munkaerő, nehezebb pótolni is egy-egy poszton a hiányt. Nálunk is vegyes fogadtatása volt a minimálbér jelentős emelésének. Egyik oldalról természetesen üdvözlendő, másik oldalon viszont ez jelentős bérnyomást jelent a több dolgozónál is. Azt hiszem, 2025-ben az igények megfelelő kezelése, a szükséges fedezet előteremtése jelenti majd a legnagyobb szakmai kihívást.

Speciális helyzetben van az ágazat akkor is, amikor a termelékenység javításához szükséges vállalati méretek növelését célozzák meg nemzetgazdasági szinten. Itt jellemző a nagy élőmunkaigény, amit nehéz lenne gépekkel, automatizálással helyettesíteni. Gondoljunk csak bele, hogy egy balatoni lángosost nem lehet összevonni egy másik településen működővel csak azért, mert a kettő együtt gazdaságosabban működhetne. Ugyanez igaz a kisvendéglőkre, kisebb szálláshelyekre is. Itt a méretgazdaságosság nem úgy működik, ahogy egy átlagos ipari üzemben.

Ami a jövő évet illeti: a szakmában optimisták, a jelek bíztatók. Bár a világpolitika bonyolultabbá vált, több a háborús gócpont, de jó esély van arra is, hogy ezeken a helyeken jövőre békésebb lesz a helyzet. Különösen fontos lenne számunkra, hogy Ukrajnában tűzszünet, béke legyen. A nagyon távol élők ugyanis nem tudják pontosan, jelent-e veszélyt egy szomszédos országban folyó háború az itteni nyugalomra, ezért van, akit ez még visszatart. Ha ott béke lesz, az a turizmusnak is segít. És tartja magát az a nézet, hogy egy olimpia utáni évben is nagyobb lendületet vesz a turizmus. Én ebben már nem hiszek, hiszen a fiatalok például nagyon rugalmasok, telefonjukon bárhonnan nyomon tudják kísérni az eseményeket, nem kell ehhez a televízió előtt ülni. Összességében az idei turisztikai pezsgés a jövő évben is kitarthat, sőt, még nagyobb lehet a növekedés.

„Egy balatoni lángosost nem lehet összevonni egy másik településen működővel csak azért, mert a kettő együtt gazdaságosabban működhetne. Ugyanez igaz a kisvendéglőkre, kisebb szálláshelyekre is. Itt a méretgazdaságosság nem úgy működik, ahogy egy átlagos ipari üzemben."

Horváth Miklós: Európa most rossz sorozatot él meg, és az erre való felkészültsége megkérdőjelezhető

Talán egy hasonlattal kezdeném e rövid évértékelőt: a szerencsejátékosok világában szokták mondani, hogy van jó lapjárás. De utána jön rossz is és általában a játékosok erre nem készülnek fel.

Úgy érzem, hogy Európa éppen a rossz sorozatot éli meg és az erre való felkészültsége megkérdőjelezhető. Mostanra kiderült, hogy a politika vezérelt gazdaság sérülékeny és nehezen tud alkalmazkodni. Kiderült, hogy a politika -vezérelt gazdaság milyen hibákat tud elkövetni. Erre a „legjobb" példa az európai autóipar tönkretétele. Ez ránk nézve is súlyos következményekkel fog járni. Ez volt Európa legnagyobb globálisan is versenyképes ipara és egyben a legnagyobb foglalkoztatója is.

A hazai vizekre evezve: nálunk is elég nagy a bizonytalanság és ebből következően is, a tervezhetőség alacsony szinten áll. Vannak persze mindig kapaszkodók, le kell számolni azzal a tévhittel, hogy a belföldi piac elegendő arra, hogy vállalkozások ezreit életben tartsa. Keresni kell más piacokat, amelyek reális stratégiával meghódíthatóak. A magyar vállalatoknak meg kell tanulniuk exportálni, más piacon működni. Ezt a rendszerváltást követően elfeledtük, vagy meg se tanultuk.

„Kiderült, hogy a politika-vezérelt gazdaság milyen hibákat tud elkövetni. Erre a 'legjobb' példa az európai autóipar tönkretétele."

2025 a stratégiák újra fogalmazásának és a költséghatékony működésnek az éve lesz. Persze, lesz olyan is, aki kiszáll az üzletből. Ez a vállalkozás velejárója. Eközben a politika sajnos, magával lesz elfoglalva, és költségvetés helyzete sem ígér sok jót...

Horváth Miklós,
a Ventura Zrt. vezérigazgatója, az MGYOSZ alelnöke

Koji László: Küzdelmes évet zár 2024-ben az építőipar

Az Építési Vállalkozók Országos Szakszövetsége (ÉVOSZ) szokásos évzáró közgyűlésén, december 12-én értékelte a 2024. év teljesítményét, és összegezte a 2025. évi várakozásait. Arra számítunk, hogy 2024 egészében az építőipar a múlt évi szinten, vagy attól 1-2 százalékkal elmaradva teljesít. 2025 még nehezebb lesz az építésgazdasági értéklánc szereplői számára, de a kormány Gazdasági Akciótervet új lendületet adhat az ágazatnak.

Folyó áron várhatóan 8.800 milliárd Ft körüli építési-szerelési értékkel lehet kalkulálni 2024. évre. Vállakozói szinten nagy a szóródás, az ágazatban lévő 140.000 vállalkozás nagy többsége stagnál. A vállalkozások 20%-ánál csökken az árbevétel. A tartósan foglalkoztatottak száma az év végén az ÉVOSZ számításai szerint 30.000 fővel lesz kevesebb a múlt év végi létszámhoz mérve. Növekszik a rövidebb idejű határidős foglalkoztatottak száma a munkaellátottság függvényében.

A szakmunkásokat és mérnököket a vállakozások összességében továbbra is foglalkoztatják, átlagosan 12%-os bérfejlesztést hajtottak végre az idén. A bértáblázatokban elsődlegesen a tudást és a cégnél eltöltött éveket értékelik a munkaadók.

Az ágazat jövedelmezősége minden szegmensben csökken. Az építőanyag-gyártók, kereskedők, tervezők, kivitelezők, mérnöki szolgáltatók egyaránt az árbevétel-arányos eredmény mérséklődésével számolnak. A 2024. év hatékonyságjavításának eszköze elsődlegesen a működési költségek csökkentése volt. A jövő év nagy kihívása, hogy az erősödő versenyben milyen árakon lehet munkához jutni, milyen további hatékonyságjavító intézkedést tudnak megtenni a vállalkozások, ami sok esetben forrásigényes. Úgy vélem, kevés azon vállalkozások száma, melyek anyagi tartalékkal bírnak, hogy önerőből digitalizációs folyamatokat, technológiai fejlesztéseket és ütős felnőttképzést végezzenek. Erre csak a legjobbak képesek, figyelembe véve azt is, hogy tovább csökkenhet a megkötött szerződések 2025. évi volumene. Az építőipari tevékenység csak akkor tud növekedni, ha az ehhez szükséges finanszírozási háttér rendeződik. Ez 5% vagy az alatti hitelkamatokat igényel, az elhalasztott állami, önkormányzati beruházások előkészítését és fokozatos elindítását, a lakhatási krízis enyhítését éveken át tartó kormányzati programokkal. 2025-ben el kell érni, hogy az unión kívüli magyarországi befektetések építési beruházásainál meghatározóan hazai vállalkozások dolgozhasssanak, Magyarországon gyártott építőanyagokból.

Fotó: Móricz-Sebján Simon / VG

Koji László, az ÉVOSZ elnöke, az MGYOSZ alelnöke

A kormány Gazdasági Akciótervénél fontosnak tartjuk, hogy a programpontok minél előbb a gyakorlatban is testet öltsenek, hogy 2025-ben ennek köszönhetően az építőipar növekedési pályára tudjon állni. Az energetikai célú felújítások dinamikus elindulásához nélkülözhetetlen, hogy többféle, már januártól elérhető támogatási forrás egymással kombinálhatóan is igénybe vehető legyen. Szakmai szövetségként az államilag támogatott, illetve az uniós rendszeren belül megvalósuló programokhoz kapcsolódó kérése az ÉVOSZ szervezetének, hogy legyen kötelező elem a kivitelezőkre és termékekre vonatkozó regisztráció és az egyszerűsített környezettanúsítás, ami – a kezdeti nehézségek után – az Új Otthonfelújítási Programnál ma már jól működik. Ne fordulhasson elő, hogy kóklerek dolgoznak államilag támogatott munkán, selejtes építőanyagokkal.

A programok több eszközzel és több oldalon fejthetik ki hatásukat, ezek megfelelő súlyozásával teljesülhet a keresleti és kínálati oldal együttes bővülése. A Gazdaságfejlesztési Akcióterv segítheti az építőipar talpra állását, és a jelenlegi szinteken nem kell félni a túlhevüléstől, a program képes a fenntartható növekedés gyors elindítására. Az építőipar oldaláról kijelenthető, hogy jelenleg vannak a rendszerben tartalékok. Mind a termékgyártás, mind a kivitelezői kapacitás oldalon képes a szakma a magasabb kibocsátásra A tervszámként közölt évenkénti 25 ezres új lakás építésére az iparág minden adottsága megvan és ezt egy jó évenkénti célszámnak tartjuk.

„A jövő év nagy kihívása, hogy az erősödő versenyben milyen árakon lehet munkához jutni, milyen további hatékonyságjavító intézkedést tudnak megtenni a vállalkozások, ami sok esetben forrásigényes"

Dr. Orosz Csaba: Magyar brandek fejlesztését jobbnak tartanám, mint külföldi beruházások bőkezű támogatását

Mindig érdeklődéssel figyelem a magyar gazdaságra vonatkozó aktuális előrejelzéseket, és szeretem összevetni azzal, amit én tapasztalok. Az utóbbi években szinte mindig másként láttam a helyzetet, mint amilyen számok a hivatalos prognózisokban megjelentek. Én is tévedtem, de talán nem akkorát, mint amekkora eltérés a hivatalos számok és a valóság között volt. 2024-ben például 4 százalék körüli GDP növekedésről volt szó, s egy százalék sem lesz. 2023-ban pedig nemhogy növekedés nem volt, de valamelyest negatív tartományba csúszott a „növekedés". Ezért a 2025-re vonatkozó előrejelzéseket is fenntartással kezelem, és drukkolok, hogy ezúttal bejöjjön a kormány elképzelése a 3 százalék feletti növekedésről, a 3 százalék közelébe csökkenő inflációról, a kisebb államadósságról, a kkv-ket ösztönző támogatási csomag gyors eredményességéről.

Hogy miért kételkedem? Csakis a saját tapasztalataim alapján vélem úgy, hogy a mostanában megvalósított beruházások, a követett gazdaságfejlesztési koncepció nem teremti meg a tartós növekedés alapját. Sőt, éppen az idei fejlemények mutattak rá, hogy mennyire kiszolgáltatottá vált az ország a külföldi autóipari fejlesztéseknek. Nem érzékelem, hogy az erőltetett akkumulátorgyár építkezések megteremtenék a versenyképesség növelésének alapját, hogy ezekkel hatékonyabb lesz majd a munka, s jól járnak majd a magyar vállalkozók, munkavállalók is. Sőt! A külföldi vállalatok összeszerelő üzemeinek felépítéséhez nyújtott százmilliárdokban mérhető állami támogatást a magyar gazdaság szempontjából kidobott pénznek érzem. Nem tartom szerencsésnek, ha mindenfajta keleti – sokszor ismeretlen – márka európai terjeszkedésének alapjait itt teremtik meg úgy, hogy az nem a magyar gazdaság hírnevét, versenyképességét emeli, nem az ország felemelkedését szolgálja.

Úgy vélem, az elmúlt években külföldi beruházók állami támogatására fordított irdatlan összeget például régi nagy magyar márkák feléledésére lehetett volna fordítani, ezzel a hazai ipart erősíteni, s a világban az ország gazdasági hírnevét növelni. Nem tartottam volna lehetetlennek az Ikarus erősítését, vagy a Ganz motorvonatgyártás újraindítását. De akár más, új magyar brandek fejlesztését is jobbnak tartanám, mint a külföldi beruházások bőkezű támogatását. Az ország versenyképességét csak úgy lehetne növelni, ha nem összeszerelésben, külföldiek kiszolgálásában gondolkodunk, hanem a saját tudáson alapuló, nagyobb hozzáadott értéket képviselő termékek gyártásában. És ezen kívül, ahogy már többször említettem, a magyar cégeknek nem támogatás kell, hanem megrendelés, a nagyvilágból történő megrendelések begyűjtéséhez pedig nagyobb értékesítési aktivitást kellen produkálni (jó példa erre a Richter).

Dr. Orosz Csaba, a HOROSZ-COOP Külkereskedelmi Képviseleti Kft. ügyvezetője, az MGYOSZ alelnöke

Mostanában sokszor hallható, hogy a magyar gyenge teljesítmény oka a német ipar gyengélkedése, meg a szomszédunkban folyó háború, és persze, Brüsszel rossz irányú gazdaságpolitikája... Tényleg erről lenne szó? Sehol egy önkritika, hogy talán valamennyi közünk nekünk is van ahhoz, hogy egyes országoknak túlzottan is kiszolgáltattuk a gazdaságunkat. Most éppen a „semlegesség" jegyében kínai beruházók árasztják el az országot, leginkább akkumulátorgyárak formájában. Szívesen látnék egy megtérülési számítást, hogy a sok állami támogatás milyen sok hasznot hajt majd az országnak, a környező településeknek, az emberek jólétének. Tartok tőle, hogy nincsenek ilyen számítások, és attól is tartok, hogy mindent összevetve, az összes eredmény hosszú távon inkább negatív előjelű lesz.

Bár, én nem várok sokat. A karmesterpálca

„A karmesterpálca nem a mi kezünkben van. Mi legfeljebb csak a dobot püfölhetjük egy népes zenekarban, ha a karmester int nekünk. Ha nem, akkor csak nézzük, mások hogyan zenélnek..."

nem a mi kezünkben van. Mi legfeljebb csak a dobot püfölhetjük egy népes zenekarban, ha a karmester int nekünk. Ha nem, akkor csak nézzük, mások hogyan zenélnek...

És akkor még a bérekről nem beszéltem... A hároméves megállapodás érthető törekvés volt a kormány részéről, ám az legalább annyira érthető, hogy a munkáltatók tartanak a kormány által kijelölt erőltetett pályától. Persze, több pénz kell a megélhetéshez, hiszen az elmúlt évek óriási inflációja elvitte az eddigi emeléseket, s tényleg nehéz a megélhetés. De jó lenne látni a fedezetet is. Hogy tényleg pezsegni fog a gazdaság, a tervezett paraméterek ezúttal teljesülnek, hatékonyabb lesz a munka, nő a versenyképesség, azaz bár most még nem látom, de mégis megteremtődik a béremelés anyagi bázisa a vállalatoknál.

Saját tapasztalataim alapján borúlátóbb vagyok a kormánynál, de talán ez nem baj. Tudom, hogy így vagy úgy, de a gazdaság 2025-ben is működni fog. Én azonban ennél többet szeretnék: egy olyan nemzeti iparpolitikát, amely nem a külföldi tőkések támogatásában véli megtalálni a növekedés forrását, hanem a hazai tudás, hazai márkák fejlesztésében. Ha nincs meg ez a tudás, ha hiányoznak a brandek, akkor ezek pótlására, fejlesztésére lenne célszerű hosszútávú koncepciót kidolgozni, és erre áldozni. Most esélyét sem látom annak, hogy a jelenlegi feltételekkel versenyképes, a fejleményekre rugalmasan reagáló gazdaság alakuljon ki.

Ne legyünk pesszimisták, ne legyünk optimisták, de legyünk realisták! Tudomásul kell venni és együtt élni azzal, hogy a világban bárhol bármilyen háborús vagy gazdasági dekonjuktúra következik be, az ránk is hatással lesz. Ez azonban nem lehet indoka semmilyen magyarázkodásnak vagy sírás-rívásnak.

„Az ország versenyképességét csak úgy lehetne növelni, ha nem összeszerelésben, külföldiek kiszolgálásában gondolkodunk, hanem a saját tudáson alapuló, nagyobb hozzáadott értéket képviselő termékek gyártásában."

Rév András: Budapesten leépítettünk, Mezőtúron viszont létszámot bővítettünk

Általában is nehéz év volt 2024, de a mi cégcsoportunknál különösen bonyolult volt az élet.

A magyar gazdaságban szűkültek a források, a pályázati lehetőségek, sok területen visszaestek a megrendelések, így a tervezett gazdasági növekedés helyett jóval kisebb lesz a végeredmény. A gépipar területén igazán a második félévben vált érzékelhetővé a német gazdaság lassulása, amikor a megrendelések Magyarországon is megcsappantak. Ugyanakkor arra is van példa, hogy a német gazdasági gondok miatt inkább Kelet-Európába került át bizonyos termelői potenciál.

A mi cégcsoportunknál eladás, vásárlás, átszervezés jellemezte az egész évet. 2023-ban a cégcsoport legnagyobb cégébe 13 nyugat-európai befektető szállt be, én 13 százalékos tulajdonos maradtam. A cég vezetését is átvették.

Ugyancsak rengeteg munkával járt, hogy még korábban vásároltam két céget, aztán egy meglévőből és ebből a kettőből 2024-ben szerveztünk egy harmadikat, ez lett a Rév-Bíró-Vart Metal Zrt. A fővárosi cégünkből a mezőtúriba csoportosítottuk át a termelést, ezért ott bővítettük a létszámot, Budapesten viszont megszűnt a termelés. Sok nagy megmunkáló gép is Mezőtúrra került, egységesíteni kellett a cégek könyvelését, vállalatirányítást. Ilyen nagy átszervezést még nem bonyolítottunk le, ez meghatározta az egész 2024. évet.

Viszont érdekes tapasztalat volt, hogy így a megnövekedett fémmegmunkálási kapacitáshoz Mezőtúron létszámot kellett bővíteni, amit a várakozásokhoz képest gyorsan le tudtunk bonyolítani. Sőt, kifejezetten jól képzett szakembereket tudtunk felvenni, ami azt jelezte, hogy máshol viszont leépítés volt a környéken. Nálunk az egyik termékcsoportnál – a Gázipari Kft.-nél – még növekedett is az igény egy német vállalat kiesése miatt.

Az autóipari beszállításoknál éreztünk ingadozást, de mivel speciális járművekbe – teherautó-, buszsebességváltókba – gyártunk alkatrészeket, ez sem volt olyan vészes, mint, amit a személyautógyárak beszállítói éltek, élnek át.

A saját tapasztalataink alapján úgy vélem, hogy 2025 már könnyebb év lesz, legalábbis forrásoldalról. Választások előtt általában bőkezűbb a kormány, ami élénkíteni szokta a gazdaságot is. A kormány által meghirdetett Demján Sándor-program enyhíteni fogja a pénzhiányt, több pályázati kiírásra számítunk, tehát úgy vélem, a vállalatoknál lesznek olyan fejlesztések, amelyekkel nagyobb lehet a termelési kapacitás.

Az igazi nagy kérdés az, hogy miként alakul a piac. Lesznek-e megrendelések? Ha bejön az a számítás, hogy a régi-új amerikai elnök tényleg sikeresen eléri a háború befejezését Ukrajnában, akkor megalapozottabb lehet a növekedési reményünk.

Rév András, a Rév Group Holding Zrt. elnök-vezérigazgatója, az MGYOSZ alelnöke

„2025 már könnyebb év lesz, legalábbis forrásoldalról. Választások előtt általában bőkezűbb a kormány, ami élénkíteni szokta a gazdaságot is..."

Tibor Dávid: 2025-ben tényleges esélye mutatkozik a jelenlegi forró geopolitikai konfliktusok kihűlésének, ami pozitívan hatna a gazdaságra is

Kihívásokkal teli volt év volt 2024. a magyar gazdaság számára, különösen az építőiparban. A globális ellátási láncok instabilitása és a nyersanyagárak jelentős ingadozása kihívások elé állította az ágazatot. Ezek a problémák, összekapcsolódva a magas inflációs nyomás és az emelkedő energiaárak okozta növekvő költségekkel, érzékenyen érintették a szektor vállalatait. Az állami beruházások visszaszorulása nagy űrt hagyott maga után, és a kényszerűen magas kamatkörnyezet is természetes gátat szabott az ágazat fejlődésének, amit a – visszafogott fogyasztói bizalmi környezetben – bezuhant lakossági és fejlesztői beruházási kedv nem tudott pótolni.

Az idei évet azonban tekinthetjük alapozó évnek is, ami 2025-ben már fordulatot hozhat, és különösen a jövő év második felétől már gyorsuló dinamika jellemezheti a növekedést. Az infláció visszaszorítására tett kormányzati erőfeszítések lassan célt érnek, így folytatódhat a kamatcsökkenés, ami alapvető külső környezet szükségleti tényező az építőipar sikeres működéséhez. A prosperáló építésgazdasági ágazat nélkülözhetetlen eleme a gazdasági növekedés újra indulásának és ezt a kormányzat is felismerte. A júliusban elindult Új Otthonfelújítási Program ésszerű módosításával, a hamarosan induló Vidéki Otthonfelújítási Programmal és a meghirdetett Gazdasági Akcióterv intézkedéscsomagjával lökést kap a keresleti oldal és jelentősen nőhet a beruházási kedv. Az idei év utolsó negyedében már érzékelhetők a piac állapotváltozásának első pozitív jelei, elkezdtek növekedni a szerződésszámok, az építőipari trendmutatók és a fogyasztói kilátásvárakozások is lassan pozitívba fordulnak.

Egy másik kiemelkedően fontos téma az Energiahatékonysági Kötelezettségi Rendszer (EKR) szerepe és az általa megvalósított energiahatékonysági felújítások. Az EKR további fejlesztése és kibővítése elengedhetetlen, mivel ez segíthet a beruházások növelésében és az energiahatékonyság javításában, amelyek kritikusak az építőipar és a gazdaság szélesebb körű növekedése számára.

Tibor Dávid, a Masterplast Nyrt. elnöke, az MGYOSZ alelnöke

A Demján Sándor Program révén a kis- és közepes vállalkozások is többletforrásokhoz jutnak, ami javítani fogja az aktivitást és a vállalkozások versenyképességét. Az építőipar értékteremtő képessége válasz lehet az „állampapíros évek" után helyet kereső megtakarítások számára is, mert az ingatlanpiac élénkülési hulláma reálprofit elérésére kínál alternatívát. A jövő évben kiemelkedő fontosságú lesz az újonnan induló Baross Gábor 2.0 lakhatási tőkeprogram is, amely jelentős ösztönzője lehet a lakásépítéseknek, így további lendületet adva az építőipar és a gazdaság egészének.

Emellett úgy látom, hogy 2025-ben tényleges esélye mutatkozik a jelenlegi forró geopolitikai konfliktusok kihűlésének, ami általánosságban és jelentős pozitív hatással bírna a gazdaság minden szereplője számára.

„Az idei évet a tekinthetjük alapozó évnek is, ami 2025-ben fordulatot hozhat, és különösen a jövő év második felétől már gyorsuló dinamika jellemezheti a növekedést"

Digitális fizetési megoldások alakítják a vásárlók döntéseit

A digitális fizetési megoldások rohamos fejlődése alapjaiban változtatja meg azt, hogy miként kezeljük a pénzügyeinket. Már nem csak a készpénzt felváltó bankkártya típusok, hanem a mobilfizetés, az azonnali utalások és az új generációs BNPL (Buy Now, Pay Later) megoldások színesítik a palettát. Vásárlások, előfizetések, számlák, hitelek – mit hogyan fizetünk? Megjelent a PwC Magyarország Digitális Pénzügyi Körkép kutatása a fizetés-technológiai piac jelenéről és jövőjéről.

FŐBB TRENDEK A DIGITÁLIS FIZETÉSI PIACON

A lakossági felmérésben részt vett több mint 3300 fő mellett egy 1500 fős, a digitális állampolgársággal kapcsolatos kutatás, valamint iparági szereplők – bankok, online kereskedők, telekommunikációs cégek – képviselőivel készített interjúk és szabályozói szakértők véleményeinek felhasználásával hat meghatározó trendet azonosítottak, amelyek jelenleg a digitális fizetési megoldások piacát formálják.

1. SZABÁLYOZÓI NYOMÁS ÉS LEHETŐSÉGEK

Az azonnali fizetési rendszer (AFR) és a PSD2 irányelv új kapukat nyitott az innováció előtt, de komoly erőforrásokat igényel a bankoktól. Ezek a szabályozások gyorsabb és kényelmesebb tranzakciókat tesznek lehetővé, ugyanakkor növelik a pénzügyi szolgáltatók adminisztratív terheit, és jelentős mértékben lekötik a rendelkezésre álló erőforrásokat.

2. TURBULENS GAZDASÁGI KÖRNYEZET

Az infláció és a csökkenő fogyasztói bizalom a kereskedőknek és a pénzügyi szolgáltatóknak is fejtörést okoz, miközben a neobankok térnyerése új versenyt generál. A külföldi tranzakciók és vásárlások aránya növekszik, a nemzetközi kereskedők, globális pénzügyi megoldások és a neobankok által diktált szolgáltatási szint folyamatos megújulásra készteti mind a kereskedőket, mind a pénzügyi szolgáltatókat.

3. KIBERVÉDELEM ÉS ÜGYFÉLBIZALOM

Az adat- és a kiberbiztonság az online fizetések terjedésével még nagyobb hangsúlyt kapott. Az ügyfelek gyakran óvatosak, ami visszafoghatja az új megoldások elfogadását. „A bizalom elnyerése nem csupán technológiai kérdés: az edukáció és a megfelelő kommunikáció elengedhetetlen ahhoz, hogy az ügyfelek megértsék az új fizetési megoldások előnyeit és biztonságosságát" – hangsúlyozta Madar Norbert, a PwC Magyarország Digital Commerce és Research Services csapat vezető menedzsere.

4. INNOVÁCIÓK ÉS ÜGYFÉLÉLMÉNY

A vásárlók egyre gyorsabb és kényelmesebb megoldásokat várnak, mint például az egykattintásos fizetés vagy az „Invisible Payment". Ezek nemcsak az ügyfélélményt javítják, hanem növelhetik a kosárértéket is.

5. INFRASTRUKTÚRA ÉS TECHNOLÓGIAI FEJLŐDÉS

A kártyaelfogadói hálózat bővítése és az új technológiák, mint a tokenizáció és az open banking, tovább ösztönözhetik a digitalizációt. Az ország különböző régióiban azonban még jelentős eltérések tapasztalhatók.

6. FOGYASZTÓI SZOKÁSOK VÁLTOZÁSA

A fogyasztói igények meglehetősen szegmentáltak: van egy egyre szélesebb, digitálisan affinis, az újdonságokra nyitott réteg, aki szívesen használ digitális megoldásokat, míg a fogyasztók egy része továbbra is a hagyományos fizetési módokhoz ragaszkodik. „A digitális affinitás összefüggést mutat a demográfiai mutatókkal is, jelentősek a regionális, korosztályok közötti és iskolázottságból adódó eltérések a preferenciák közt – ezért kiemelten fontos, hogy a kereskedők és szolgáltatók ismerjék a célcsoport igényeit és elvárásait, és legyenek erre tekintettel mind a fejlesztéseknél, mind az új fizetési megoldások bevezetésénél" – mutatott rá Cserjés-Kopándi Ildikó, a PwC Magyarország Digital Commerce és Research Services csapatának vezető menedzsere. „A vásárlók digitális készsége széles skálán mozog. Miköz-

ben az egyik csoport már a legmodernebb fizetési megoldásokat használja, a másik még mindig a sárga csekkhez ragaszkodik" – tette hozzá.

TIPIKUS FOGYASZTÓI MINTÁZATOK

A kutatás három fő fogyasztói csoportot azonosított. A digitális úttörők rendszeresen használnak digitális megoldásokat, például mobilfizetést, online előfizetéseket (pl. Netflix, Spotify). Ők az innovációk elsődleges célcsoportja. A hagyományos vásárlók továbbra is a készpénzes vagy utánvétes fizetést részesítik előnyben. Számukra az edukáció és a biztonság garantálása kulcsfontosságú. Van egy harmadik, köztes csoport, akik már elkezdték használni a digitális megoldásokat, de még nem teljesen váltottak. Az ő esetükben az élethelyzet és a szolgáltatók ösztönzői meghatározóak.

A kártyahasználat továbbra is leginkább a hagyományos boltokban népszerű, ahol a fogyasztók 77%-a fizet így. Belföldi boltban és elfogadóhelyeken 60%-uk használja, míg közműszámlák kiegyenlítésére 44%-uk. Érdekes módon a készpénzfelvétel is jelentős, hiszen 10-ből 4 felhasználó még mindig erre is használja a bankkártyáját.

TÖBBET KÖLTÜNK KÜLFÖLDÖN

2024. második negyedévében 1450 milliárd forintot költöttünk el online, ebből 582 milliárdot külföldön. Becslések szerint 2024-ben az elektronikus fizetések volumene elérte a 4700 milliárd forintot, 496 millió tranzakcióval. A külföldi vásárlások értéke a hazai kibocsátású kártyáknál az összes tranzakció 16%-át, darabszámuk pedig 10%-át teszi ki, míg a külföldi kártyákkal történő költést is hozzáadva az látszik, hogy minden ötödik forintot külföldön költenek el a magyar fogyasztók. Az átlagos tranzakciós érték külföldön 15 ezer forint, szemben a belföldi 9,56 ezer forinttal.

A COVID utáni gazdasági helyzetben a kereskedők és szolgáltatók még mindig a korábbi szintek eléréséért küzdenek, miközben igyekeznek a fogyasztókat magukhoz kötni és növelni az igénybevételi gyakoriságot.

„A fizetési megoldások életünk valamennyi területét átszövik. Ez nem csupán a pénzintézetek, hanem minden iparági szereplő – e-kereskedők, logisztikai szolgáltatók, közműcégek és telekommunikációs vállalatok – számára alapvető kérdés" – hívta fel a figyelmet Madar Norbert. „A neobankok egyre nagyobb szeletet hasítanak ki a piacból, még ha nem is az értékes szolgáltatásokra összpontosítanak. A pénzügyi szolgáltatók számára kulcsfontosságúvá vált, hogy újragondolják értékajánlatukat, és eldöntsék, mi maradjon házon belül, valamint hogyan tartsák meg versenyképességüket. Eközben a kereskedők kitörési lehetőségeket keresnek, legyen szó az Apple Pay, Google Pay vagy egykattintásos fizetési rendszerek bevezetéséről, hogy megfeleljenek a vásárlók egyre szélesebb igényeinek" – érvelt a szakértő.

Az ügyfélélmény nem csak a fizetés gyorsaságáról és egyszerűségéről szól, hanem a kereskedő iránti bizalomról is: egy jól kialakított visszáru folyamat vagy megbízható szolgáltatói háttér növelheti a vásárlók elégedettségét. Az utánvét továbbra is fontos szerepet játszik a magyar piacon, de az elektronikus tranzakciók aránya itt is növekszik, különösen olyan megoldásokkal, amelyek lehetővé teszik az online fizetést közvetlenül az átvétel előtt, kényelmesen, akár otthonról is.

A FELMÉRÉS MÓDSZERTANA

A PwC Magyarország Digitális Pénzügyi Körkép felmérésének célja, hogy átfogó képet nyújtson a digitális fizetési megoldások jelenlegi helyzetéről és jövőbeli trendjeiről Magyarországon. A kutatás kvalitatív (több mint 3300 fő megkérdezésével) és kvantitatív (20 interjú) módszerrel is megvizsgálta a pénzügyi trendeket. Az interjúalanyok bankok és pénzügyi szolgáltatók, hagyományos és online kereskedők, logisztikai és telekommunikációs szolgáltatók, és további pénzügyi szakértők köréből kerültek ki.

Manpower: javuló gazdasági kilátásokat mutatnak a munkaerőpiaci visszajelzések

Javuló gazdasági kilátásokat mutatnak a munkaerőpiaci visszajelzések, a belföldi munkáltatók 35 százaléka bővítheti a munkaerőkeretét 2025 első negyedévében – közölte a Manpower Magyarország.

A **munkaerő-közvetítő** felmérése alapján mindössze a cégek 21%-a kezdheti létszámcsökkentéssel a következő évet. Ugyanakkor az autóipar továbbra is a körülmények romlásával számol, velük együtt a logisztikai kilátások is gyengék. A legnagyobb szegmenst jelentő alapanyag- és feldolgozóipar szereplőinek várakozása viszont jelentősen javult egy év alatt, mellettük az ingatlan- és pénzügyi területen tevékenykedők ugyancsak kiugró bizakodással várják a következő időszakot – idézi az MTI a felmérést.

Régiós összevetésben a fővároson kívül a nyugat-dunántúli és az észak-magyarországi vállalkozások remélnek leginkább a piaci élénkülést, és csak a dél-dunántúliak terveznek a létszámemeléseket meghaladó elbocsátásokat. Méret szerinti megoszlásban nincs ilyen kivétel, a legkisebb társaságok is legalább 6%-os bővítéssel számolnak a közlemény szerint.

A munkaerőhiány egyelőre nem tűnik jelentős kihívásnak a céges világban, jelenleg csupán a megkérdezettek ötöde tekinti ezt jelentős nehézségnek, főképp gyártási területen, mérnöki és informatikai munkakörökben. Ezt az akadályt főképp az alkalmazottak továbbképzésével és fizetésemeléssel küzdhetik le a cégek a visszajelzések alapján. A Manpower magyarországi felmérése a munkáltatók 525 fős reprezentatív mintájának megkérdezésével készült.

Életbe lépett az online tér biztonságát fokozó EU-jogszabály

Életbe lépett kedden a kiberrezilienciáról szóló európai uniós jogszabály (CRA) december 10-én, amelynek célja az online tér biztonságosabbá tétele Európában – jelentette be az Európai Bizottság.

Az uniós testület közleményében kiemelték, hogy a jogszabály segítségével az uniós állampolgárok és vállalkozások hatékonyabb védelmet élvezhetnek, hozzátéve, hogy a mostani az első olyan jogszabály, amely kötelező kiberbiztonsági követelményeket ír elő a digitális elemeket tartalmazó termékekren – ismerteti az MTI. A jogszabály a többi között új kötelezettségeket vezet be a gyártók számára a szoftverfrissítések tekintetében annak érdekében, hogy kijavítsák a biztonsági réseket és a biztonsággal kapcsolatos támogatást nyújtsanak a fogyasztóknak.

A kibertérben megjelenő kockázatok átláthatóvá tételével a jogszabály lehetővé teszi a fogyasztók számára, hogy tájékozottabb döntéseket hozzanak az EU-piacokon elérhető termékekkel kapcsolatban – idézi az MTI a közleményt.

A jogszabály kiegészíti a kiberbiztonság és a kiberreziliencia uniós szintű fejlesztését célzó, tavaly életbe lépett NIS2 kiberbiztonsági keretrendszert, és része annak az átfogó intézkedéssorozatnak, amelyet az egyre inkább digitalizálódó Európa informatikai biztonságának megerősítése érdekében vezettek be.

Henna Virkunnen, a technológiai szuverenitásért, biztonságért és demokráciáért felelős biztos

Az új szabályozás fontos lépés afelé, hogy biztosítsák: az EU-ban lévő digitális termékek nem jelentenek informatikai kockázatokat az uniós fogyasztókra nézve – mondta *Henna Virkkunen*.

Újabb légitársaságot vett fel az uniós tiltólistára az Európai Bizottság

Az Európai Bizottság frissítette a légiközlekedés biztonságával összefüggésben azon légitársaságokat felsoroló listáját, amelyekre működési tilalom vagy működési korlátozás vonatkozik az Európai Unió légterében. A listára felkerült az Air Tanzania légitársaság „súlyos biztonsági hiányosságok" miatt.

A **december 13-án** kiadott brüsszeli közleményben az Európai Bizottság azt írta, a frissített listára az Air Tanzania az Európai Unió Repülésbiztonsági Ügynöksége (EASA) által azonosított biztonsági aggályok miatt került fel. A döntéshez vezetett az is, hogy az Air Tanzania nem kapott más országbeli üzemeltetői engedélyt – írták.

A frissített lista jelenleg 129 légitársaság számára tiltja az uniós légtér használatát. Az Európai Bizottság tizenöt ország száz légitársasága esetében indokolta a listába vételt azzal, hogy az illetékes légi közlekedési hatóságok nem végeznek vagy nem végeztetnek megfelelő biztonsági ellenőrzést a gépek esetében. A listán huszonkettő oroszországi légitársaság szerepel -ismerteti az MTI.

Hét légitársaság esetében bizonyítottan súlyos biztonsági hiányosságok mutatkoznak kettőnél pedig működési korlátozások vannak érvényben, ami azt jelenti, hogy a légifuvarozók csak meghatározott géptípusokkal repülhetnek az Európai Unió légterébe. Ezek közé tartozik az iráni Iran Air és az észak-koreai Air Koryo.

Az Európai Bizottság repülésbiztonsági politikájának középpontjában az európaiak mellett minden utazó legmagasabb szintű biztonságának szavatolása áll – írják a közleményben.

ÍGY FRISSÜL A LISTA

Az uniós légiközlekedés-biztonságra vonatkozó lista frissítése a tagállami repülésbiztonsági szakértők egyhangú véleményén, valamint a Nemzetközi Polgári Repülési Szervezet (ICAO) által kiadott előírásokon alapul.

Az Európai Bizottság szerződést írt alá az IRIS 2 műholdas rendszer kiépítése érdekében

Az Európai Bizottság koncessziós szerződést írt alá a SpaceRISE konzorciummal egy 290 műholdból álló, több keringési pályás rendszer, az IRIS 2 kiépítéséről, amelynek célja az ellenálló képességet, az összekapcsolhatóságot és a biztonságot szolgáló műholdas infrastruktúra kialakítása – tájékoztatott az uniós bizottság december 16-án.

A **brüsszeli közlemény** szerint a SpaceRISE fogja kifejleszteni, pályára állítani és működtetni az új uniós rendszert. A megállapodás aláírása fontos lépést jelent Európa szuverenitásának és biztonságos összeköttetésének garantálása terén – emelték ki.

A 12 évre szóló koncessziós szerződés szilárd köz-magán társulást hoz létre, amely 2030-ra lehetővé teszi mind a kormányzati, mind a kereskedelmi konnektivitási szolgáltatásokat.

A közlemény szerint az IRIS 2 az Európai Unió harmadik kiemelt programja, amelynek az a célja, hogy kezelje a védelem, a biztonság és az ellenálló képesség terén jelentkező sürgető és hosszú távú kihívásokat. Az IRIS 2 azáltal, hogy korszerű összeköttetési szolgáltatásokat nyújt a kormányzati felhasználóknak, és áthidalja az unióban tapasztalható összekapcsolhatósági különbségeket, megszilárdítja Európa stratégiai autonómiáját és technológiai vezető szerepét is.

Az IRIS2 révén az Európai Unió megszilárdítja globális vezető szerepét a biztonságos műholdas összeköttetések terén, biztosítva a felmerülő kihívásokkal szembeni ellenálló képességét. „A program nemcsak napjaink konnektivitási igényeivel foglalkozik, hanem lefekteti Európa stratégiai autonómiájának alapjait is a digitalizált világban"– ismerteti az MTI a közleményt.

Időből sosincs elég

„Burkeman, a The Guardian rovatvezetője, feladataként kipróbált minden időtakarékossági trükköt a könyvből, hogy segítse olvasóit, s megtapasztalta, ahogy az erőlködésekkel kudarc kudarcot követ. Itt teljesen új megközelítést kínál. Nem az időkezelés valamiféle új praktikáját, hanem hogy fogadjuk el időnk véges voltát. A könyv világossá teszi, hogy korlátaink elfogadása felszabadító és megvilágító hatású lehet, és megmutatja, mi az, ami valójában számít"– írja a University of Notre Dame – Institute for Social Concerns ajánlója.

„**Burkeman a régi** és a modern kor filozófusait, spirituális tanítóit hívta segítségül, hogy megfejtse a tevékeny, ugyanakkor békés és jelentőségteljes élet titkát. Provokatív, mégis gyakorlatias útmutatóját követve megtanulhatjuk elfogadni saját végességünket, és új szempontok szerint építhetjük fel a mindennapjainkat. Könyve segít felismernünk, hogy bár az idő elől senki sem menekülhet, csak rajtunk áll, hogy a megszokott mókuskerék helyett valami újat, mást válasszunk." – írja a LIBRI ajánlója. Innentől pedig jöjjön néhány idézet a könyvből.

„Azt gondolnánk, a rengeteg időgazdálkodási könyv között találunk legalább néhányat, amely szentel pár oldalt annak a kőkemény ténynek, miszerint az élet igenis rövid, és nem ignorálja teljesen ezt a kellemetlen témát. Márpedig nem foglalkoznak vele. Ezzel a könyvvel megpróbálom valamelyest helyreállítani az egyensúlyt, hogy lássuk, valóban képtelenek vagyunk-e meglelni vagy újra felfedezni az időről való gondolkodásnak azt a formáját, amely szembenéz valós helyzetünkkel: azzal, hogy milyen rövid, és mennyi lehetőséget villant fel számunkra ez a négyezer hét."

Burkeman kitűnő diagnózist állít fel kettős szorításba került létünkről. Amint írja, manapság mindenki tudja, érzi, hogy soha nincs elég időnk. Teendőink egyre hosszabb listája nyomaszt, és állandóan azt érezzük, hogy több dolgot kellett volna megcsinálnunk, vagy inkább mást elintéznünk, vagy épp mindkettőt. Rengeteg felmérés kimutatta már, hogy még soha nem küszködtünk ennyit az időhiánnyal. S ez még csak a kórkép eleje. Részletes, tartalmas kifejtés következik e problémakörről, és boldog, aki nem érzi itt találva magát: „Mindannyian érezzük, hogy léteznek olyan fontos, az életünket kiteljesítő dolgok, amelyekkel érdemes lenne az időnket tölteni, jóllehet nem tudjuk pontosan meghatározni, mik is ezek – de hiába, mert folyton valami mással foglalkozunk, nem azzal, amivel igazán kellene."

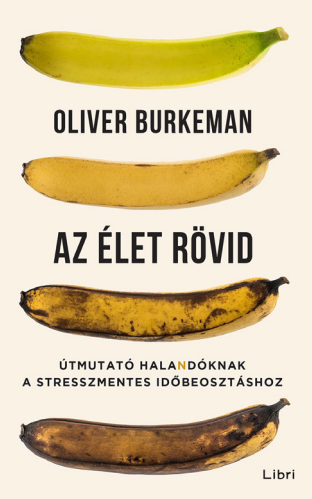

Oliver Burkeman

AZ ÉLET RÖVID
Útmutató halandóknak a stresszmentes i dőbeosztáshoz

LIBRI, 2024

Másrészt, míg korábban sokkal kevésbé tudatosult, hogyan futunk a mókuskerékben, okos emberek virágzó iparágat találtak maguknak az időgazdálkodást illető tanácsadásban, s ezzel ránk hozták a mind erősebb nyomást annak tudatosításával, hogy vesztegetjük időnket, életünket. Az ebből adódó stressz pedig csak ezzel az érzéssel együtt zárható ki!

Szavait olvasva erős gondolatok tolonganak az ember fejében. Az egész mondandó legnagyobb kérdése, mi értelme az életnek, mire érdemes fordítani és mire nem a nekünk kiszabott rövid időt. De mi az, hogy érdemes? Keményebben fogalmazva, milyen értékrend szerint éljük le az életünket, hogy ne vesztegessük el azt? E modern korban eleve a mókuskerék-paradigmában szocializálódunk, de egyáltalán létezhet-e azon belül megoldás a stresszmentes időbeosztásra, s vele a stresszmentes életre? Miként szervezzük életünket, annak 'felhasználását' irányító értékrendünket e szép új világban? Burkeman sokoldalú, részletes megközelítést ad, s hozzá függelékben „tíz módszert a véges emberi lét elfogadására".

Sokatmondók a könyv alcímei is:

- A végtelen bakancslista
- Sziszüphosz e-mail-fiókja
- A végtelen bakancslista
- Miért nem érdemes leseperni a polcokat?
- A kényelem kelepcéi
- A kreatív hanyagolás művészete
- Az életedet csúnyán kihasználó gépezet
- Az öröm hanyatlása
- Halálos hatékonyság
- Mérsékelten értelmes élet.

Dr. Osman Péter

Hogyan engedd el, ami nem fontos

„Lenyom a túlterheltség? Lépj el az élet követelőzéseitől, és szabadítsd fel magad a valóban fontos dolgok számára ezzel a szűkszavú, bölcs útmutatóval. Szerzője egy négyszázötven éves zen buddhista templom főpapja Japánban, és díjnyertes zen kerttervező, aki világszerte kap megbízásokat. Japán egyik vezető művészeti iskolájában a környezettervezés professzora, Nyugaton olyan egyetemeken tanít, mint a Harvard, Cornell University, Brown University" – az eredeti kiadó, a Penguin Random House ajánlójából.

Magyarul ez Shunmyō Masuno harmadik könyve. Az előzőek: Az egyszerű élet művészete – 100 zen gyakorlat a szebb és nyugalmasabb hétköznapokért (21. Század Kiadó, 2021. díszkiadás), Nyugalom – 48 lecke a kiegyensúlyozott élethez (21. Század Kiadó, 2022).

Idézet a belső címlapról: „99 hasznos tanács egy zen buddhista szerzetestől az irányításról való lemondáshoz és önmagunk felszabadításához a fontosabb dolgok érdekében."

A tanítás összegzéséül is szolgálhat az első lecke mottója: „Engedd el a dolgokat, és jobb lesz az életed. Egy nélkülözhetetlen képesség." Ugye milyen egyszerű – és nekünk, a modern Nyugat teljesítmény-centrikus világában felnőtteknek milyen nehéz erre rávenni magunkat?

Ahogy az értő ember nem töm magába egy doboz válogatott ínyencséget, ezt a könyvet sem szabad 'elolvasni'. 99 dióhéjba összegzett életbölcsesség – a világával békét kereső bölcs gondolkodás breviáriumaként érdemes olvasgatni, tallózni benne, elgondolkodni minden egyes tanácsán, s hogy miként tudjuk azt a magunk számára leghasznosabban követni. Nem betanulni – nyugalomban kóstolgatni, amíg minden ízében megértjük.

Shunmyō Masuno Előszava segít ráhangolódni erre a gondolkodásmódra. Ebből idézünk:

„Az elengedésre lépes ember nincs kiszolgáltatva a személyes kapcsolatoknak. Nem érzi szükségét, hogy folyamatosan jelen legyen a közösségi médiában, nem monitorozza napi 24 órában a barátait, és nem keveredik pletykákba. Tudja, hogy a barátság a minőségről szól, nem pedig a mennyiségről, Nem törődik ismeretlenek véleményével és cselekedeteivel." Milyen naprakész tanítás! Az Encyclopaedia Britannica szócikke szerint épp 1020 éve jelent meg az első

Shunmyō Masuno

HOGYAN ENGEDD EL, AMI NEM FONTOS
Foglalkozz azzal, ami tényleg számít!

21. Század Kiadó, 2024

összegzés a zen eredetéről és lényegéről. Shunmyō pedig korunk egyik legaktuálisabb problémájának kivédésével indít.

„Az elengedésre képes ember ki tudja küszöbölni a zavaró körülményeket a munkahelyén. Nem hagyja, hogy mások megingassák, következésképpen nem nyugtalankodik amiatt, hogy mit gondolnak róla a munkatársai. Átgondolja, hogy mennyiben érinti egy adott dolog, azután döntést hoz és cselekszik." Túlélési útmutató, különösképp olyan munkahelyekhez, ahol intrikák alakíthatják a viszonyokat, és segíthetnek az előbbre jutásban.

„Az elengedésre képes ember viszonylagos nyugalomban tölti a napjait. Nem nyomasztja a megbánás, és nem aggódik feleslegesen a jövő miatt. Ügyesen elengedi azokat a dolgokat, amelyekre nincs ráhatása, amelyek elkerülhetetlenek, vagy a múltban történtek." Ezt sem könnyű megtanulni, de roppant hasznos!

„Tudja, hogy mit kell elengednie. Ennél fogva tiszta az elméje és a szíve, és képes arra összpontosítani, ami fontos. A bonyodalmak minimálisra csökkentésével a számára legmegfelelőbb életet éli jó egészségben és kényelemben." Ehhez a tudáshoz egy kegyetlenül nehéz akadálypályán juthatunk el: ez a mai nyugati értékrend. Ebben segít ez a könyv, ahogyan azt a folytatásban Shunmyō vázolja.

„Természetesen a munkában és az emberi kapcsolatokban – ahogy az élet egyéb területein is – mindig lesznek elengedhetetlen dolgok. Hogyan tegyünk különbséget aközött, amit el kell engedni, és mit nem szabad? Ez az írás ebben igyekszik utat mutatni. Szívből remélem, hogy segít az elengedés elsajátításában." A feladat nagy, és szívós kitartást igényel. A 99 tanács segít a lépésről-lépésre megvalósításban.

Dr. Osman Péter